

Ote suunnitelmasta Kaarilan asuinalueeksi Tampereelle 1960-luvun alkupuolelta. Kuva: Arkkitehtuurimuseo.

Pentti Ahola, pääkaupunkiseudun asemakaavoittaja

Anna Autio

Pentti Ahola (1919–1972) vaikutti merkittävästi voimakkaasti kaupungistuvan yhteiskunnan kaavoitukseen ja yhdyskuntasuunnitteluun 1950- ja 1960-luvuilla. Aktiivisinta oli 1960-luku, jolloin rakennemuutoksen seurauksena muuttoliike kaupunkeihin oli ennennäkemätön. Ahola toimi yhdyskuntasuunnittelun kaikilla tasoilla: suunnitteli seutukaavoja, lähiörakentamista, aluerakentamishankkeita ja pientaloalueita. Erityisesti pääkaupunkiseutu oli hänen työkenttäänsä. Hän suunnitteli rakennukset useisiin kaavoittamiinsa asuinalueisiin.

Aholan työ kaavoittajana alkoi opiskeluaikana Aarne Ervin arkkitehtitoimistossa, jossa hänen ensimmäisiä kaavoitustehtäviään 1940-luvun keskivaiheilla oli laatia Kokemäenjokilaakson alueen rakennussuunnitelmia.

Valmistuttuaan Teknillisestä korkeakoulusta Ahola perusti oman arkkitehtitoimiston 1948. Samana vuonna järjestettyyn Helsingin keskustan asemakaavakilpailuun Ahola osallistui yhteisellä ehdotuksella Aarne Ervin ja Tapani Nirosen kanssa. Ehdotus ”Snadisti buli stadi” sai jaetun toisen palkinnon. Ahola seurasi Erviä Kokemäenjokilaakson aluesuunnitelman toteutusta valvovana arkkitehtinä, ja hän toimi tehtävässä kymmenen vuotta 1949–1959.

Työt Tapiolassa

Ensimmäinen merkittävä kilpailuvoitto Aholan uralla oli Tapiolan pohjoisen asunalähiön asemakaavan kutsukilpailu 1958. Suunnitelmassaan hän seurasi Tapiolan varhaisempien puutarhakaupunginosien suunnitteluperiaatteita: matalan ja korkean asuinrakentamisen vuorottelua ja maaston muotojen hyödyntämistä. Aholan kaavaratkaisu perustui suorakulmaiseen ruutukaavaan, jonka

johdosta pohjoisen lähiön korttelirakenne on tiiviimpi kuin Tapiolan varhaisemmillä asuinalueilla. Aholan mukaan ratkaisu korosti kontrastia rakennetun ja rakentamattoman ympäristön välillä ja mahdollisti koskemattoman luonnon maksimoinnin.

Pentti Ahola. Kuva: Eero Troberg Arkkitehtuurimuseo.

Samaa periaatetta noudattaen Ahola suunnitteli 1960-luvun alussa Tapiolan eteläpuolelle myös tiiviin Hakalehdon atriumtaloalueen. Hakalehtoon hän suunnitteli asemakaavan lisäksi myös rakennukset.

Helsingin asuinalueita

1960-luvulta alkaen asuinalueita rakennettiin usein aluerakentamisprojekteina. Aholan toimistossa Helsingin itäisistä asuinalueista suunniteltiin muun muassa Puotinharjun, Kontulan, Myllypuron, Mellunmäen ja Vesalan asemakaavat sekä Vantaan Hakunila.

Helsingin Siltamäkeen Ahola suunnitteli asuinalueen asemakaavan ja rakennukset. Työ oli hänen viimeisiään. Asemakaava valmistui 1967 ja asuinalue kokonaisuudessaan 1974, kaksi vuotta Aholan kuoleman jälkeen. Aluerakentamisena toteutettu kerrostaloalue perustuu suorakulmaiseen koordinaatistoon rakennettuihin kortteliyksiköihin, ja niiden sisällä yhden rakennustyyppin toistoon. Rakennukset ovat matalia, 2- ja 3-kerroksisia lamellitaloja. Kaupunkimaisen tiivistä asuinalueita nimitetään kontaktikaupungiksi. Alueen rakennuskannan mataluus, keskeiseen jalankulkuraittiin tukeutuvat vehreät ja suuret korttelipihat sekä puolijulkiset kontaktipihat tekevät Siltämäestä poikkeuksellisen Helsingin muiden 1970-luvun alkupuolen lähiöiden joukossa. Kontaktipihalla tarkoitetaan korttelin yhteistä, torin tapaista aluetta. Kontaktipiha oli uusi käsite, joka syntyi alueen suunnittelun aikaan. Siltämäen laajin viheralue on jokivarteen suunniteltu liikunta- ja maisemapuisto.

Valikoitu kaavatöiden luettelo

- Helsingin keskustan asemakaavakilpailu, jaettu toinen palkinto yhdessä Aarne Ervin ja Tapani Nirosen kanssa 1949.
- Valkeakoski, asuntoalueen asemakaava ja rakennukset 1953.
- Kotkan liitosalueiden yleiskaavakilpailu 1954.
- Helsingin Messuhallin edustan liikennejärjestely kilpailu 1951 (ensimmäinen palkinto).

- Kymenlaakson seutukaavaluonnos 1956.
- Espoon Tapiolan pohjoinen lähiö 1960.
- Helsingin Puotinharjun asemakaava 1960-luvun alku.
- Espoon Westendin Hakan asuntoalue 1961 (toteutumaton).
- Espoon Leppävaaran asemakaava 1961–62.
- Helsingin Myllypuron asemakaava, 1961–62.
- Espoon Hakalehdon asemakaava ja rakennukset 1963.
- Rauman seutukaava 1963.
- Tampereen Kaarilan asuntoalueen asemakaava 1965.
- Oulun Puolivälinkankaan asemakaava 1963.
- Espoon Alberga-Laajalahden yleiskaava, 1960-luku (toteutumaton).
- Vantaan Länsimäen asemakaava 1960-luku.
- Harjavallan yleiskaava 1963.
- Helsingin Kontulan asemakaava 1964.
- Vantaan Hakunilan yleiskaava 1965.
- Oulun Kaukovainion asemakaava 1965.
- Naantalin yleiskaava 1965.
- Vantaan Myyrmäen asemakaava 1967.
- Helsingin Siltämäen asemakaava ja rakennukset 1967.
- Helsingin Mellunmäen asemakaava 1968.
- Vantaan Rajatorpan asemakaava 1968.
- Vantaan Pähkinärinteen asemakaava 1969.
- Vantaan Martinlaakson asemakaava 1968.

Arkkitehdin itsensä laatimaa, koko uran kattavaa työluettelo ei ole ollut käytettävissä tämän työn pohjana, vaan tiedot on koottu eri lähteistä.

Kirjoittaja

Filosofian maisteri Anna Autio työskentelee amanuenssina Arkkitehtuurimuseon arkistossa. Hän on kirjoittanut näyttelytekstejä, tietopaketteja sekä kohde-esittelyjä suomalaisesta arkkitehtuurista.

Artikkeli on julkaistu 2019.

Lähteet

Arkkitehtuurimuseon arkisto.

Hankonen, Johanna 1994. *Lähiöt ja tehokkuuden yhteiskunta: Suunnittelujärjestelmän läpimurto suomalaisten asuntoalueiden rakentumisessa 1960-luvulla*. Espoo; Helsinki: Otatieto; Gaudeamus.

Hirvonen, Sari 2005. *Ruraali urbaani. Vantaan kaupunkisuunnittelun historia*. Vantaa: Vantaan kaupunki.

Jetsonen, Sirkkaliisa. Pentti Ahola. Kansallisbiografia.

Lahti, Juhana 2006. *Arkkitehti Aarne Ervin moderni kaupunkisuunnittelu pääkaupunkiseudulla: suomalaisen suurkaupungin kaavoitusta toisen maailmansodan jälkeen*. Taidehistoriallisia tutkimuksia 34. Helsinki: Taidehistorian seura.

Maisala, Pertti 2008. *Espoo – oma lukunsa. Kaupunkisuunnittelun, kaupunkirakentamisen ja kaavoitushallinnon kehitys vuoteen 2000*. Espoo: Espoon kaupunkisuunnittelukeskus.

Salastie, Riitta; Fogdell, Marina; Karisto, Maria; Tiainen, Pirjo 2009. *Siltamäen kontaktikaupunki. Inventointi. Arvotus. Kehittämisperiaatteet. Korjaustapaohjeet.*
Helsinki: Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto.